

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ה

שם השיעור: מה ה"סוד" שעומד ברקע העימות בין נבל לדוד?

שם המרצה (כתובת דוא"ל) – דוד אסולין davidasulin18@gmail.com

קהלת רבה, פרשה ז: אמר רבי שמואל בר נחמן: הכל סופדין וטופחין על מיתת הצדיק, וזה הרשע עושה לו מרזיחין. אמר ר' יהודה: ללמדך שכל הכופר בגמילות חסד כאילו כופר בעיקר. אבל דוד המלך עליו השלום מה היה עושה, גומל חסד לכל, אומר כן אפילו הורג או נהרג או רודף או נרדף גומל אני לו חסד כמו לצדיק, הדא הוא דכתיב: "ואני בחסדך בטחתי יגל ליבי בישועתך אשירה לה' כי גמל עליי" (תהילים יג, ו).

ר"י אברבנאל: מה הייתה הסיבה אשר נבל השיב בדברים רעים לדוד באומרו "מי דוד ומי בן ישי היום רבו עבדים מתפרצים איש מפני אדוניו" (י)? והנה דברי דוד היו דברים טובים דברים נחומים, ולמה השיב עליהם דברים הקשים כגידים? והיה לו לתת לו מהמאכל אשר עשה לגוזזיו המעט אם רב כאשר עם לבבו, ואף שיהיה איש היותר כילי שבעולם לא ימשוך ידו מתת בגוזזי צאנו לחם ומים לשואלים ממנו בתחנונים. ואין ספק שנבל לא היה משוגע גמור, והיה יודע מעלת דוד ושהיה נמשח למלך, ואיך גינהו בדבריו וקראו עבד ללא סבה? וראוי לדעת מחשבתו בזה.

במה שנשבע דוד... ולמה יומת נבל, מה עשה? האם ראוי שיהרגו את האדם לפי שלא ייתן את כל אשר לו לשואל אותו ממנו? ונבל בהיותו כילי ולא ירצה לתת משלו לדוד ואנשיו לא היה בעבור זה בן מוות, ואיך דוד המלך ע"ה, שהיה ירא אלהים וסר מרע, יסכים לשפוך דם נקי על לא חמס בכפיו, ואין מרמה בפיו ונתחסד ולא רצה להרוג את שאול?!

ואפשר אצלי לפרש "וינוחו", שנחו מעמל הדרך. שאחרי שדיברו הדברים האלה מיד וינוחו במושבו של נבל, כי לקחו חזקה בבית ושמנו שם כליהם קודם ששייבם דבר. והיה נבל חרה אפו לפי שבאו עשרה נערים יחד וראה אותם רבים, וחרה אפו ג"כ לפי שחננו בביתו קודם שיידעו תשובתו... ולכן השיבם קשות מי דוד ומי בן ישי היום רבו עבדים המתפרצים איש מפני אדוניו.

ואחשוב אני, שנבל לא דיבר כלל לנגד כבוד דוד, כי ידע ששיח ה' הוא וחתן למלך, ולא אמר עליו "עבדים המתפרצים" כי אם על אנשיו. וזהו "מי דוד ומי בן ישי", רוצה לומר: "מי דוד ומי בן ישי", אינו כי אם איש אחד, אבל עם היות שהוא "בן ישי" ומתנשא לאמור אני אמלוך, לא הייתי חושש לזה והייתי שולח לו בר ולחם ומזון כפי הצריך לכבודו, אבל מה אעשה כי "רבו העבדים", רוצה לומר אנשיו ההולכים איתו שהם עבדיו שכולם "מתפרצים" איש מפני אדוניו שהם שש מאות איש רבים הם... ולא דיבר מעניין דוד לפי שנבל לא הטיח דברים נגדו כי אם נגד אנשיו.

רש"י: יגעים היו מטורח הדרך, ונזדרזו למצות דוד ולא נחו עד שדיברו אליו ואחר כך וינוחו. ויונתן תירגם "ופסקו", כלומר פסקו מלדבר עוד עד שישמעו תשובתו.

ירושלמי סנהדרין, ב, ג: שלושה בנים היו לחצרון, דכתיב: "ובני חצרון אשר נולד לו את ירחמאל ואת רם ואת כלובי" (דברי הימים א' ב, ט). הוא ירחמאל קדמוי? [תרגום: והלא ירחמאל היה הראשון]. אלא שנשא אשה גויה להתעטר בה, דכתיב: "ותהי אישה אחרת לירחמאל ושמה עטרה, היא אם אונם" (שם, כו) – שהכניסה אנינה [צער] לתוך ביתו. "ורם הוליד את עמינדב ועמינדב הוליד את נחשון ונחשון הוליד את שלמה ושלמון הוליד את בועז" (רות ד, יד), ובועז נשא את רות. הא נבל אתי מן דכלובי [תרגום: הרי שנבל בא מכלובי]. אמר נבל: לית בישראל בר טבין סגין מישראל [תרגום: אין בישראל טוב ממני], הדא הוא דכתיב: "ואיש במעון ומעשהו בכרמל, והאיש גדול מאד והוא כליבי" – דאתי מן כלובי

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ה

שמואל א טו, יב: וישפם שמואל לקראת שאול בפקר ויגד לשמואל לאמר בא שאול הכרמלה והנה מצויב לו יד ויסב ויעבר וירד הגלגל.

שמואל א, כו, א: ויבאו הזפים אל שאול הגבעתה לאמר הלוא דוד מסתתר בגבעת החכילה על פני הישימן.

תהילים נג: למנצח על מחלת משפיל לדוד. אָמַר נָבַל בְּלִבּוֹ אֵין אֱלֹהִים הִשְׁחִיתוּ וְהִתְעִיבו עוֹל אֵין עֲשָׂה טוֹב.

תהילים נד: למנצח בנגינת משפיל לדוד. בְּבֹא הַזִּיפִים וַיֹּאמְרוּ לְשָׂאוֹל הֲלֹא דָוִד מִסְתַּתֵּר עִמָּנוּ. אֱלֹהִים בְּשִׁמְךָ הוֹשִׁיעֵנִי וּבִגְבוּרַתְךָ תְּדַיְנֵנִי. אֱלֹהִים שְׁמַע תְּפִלְתִּי הַאֲזִינָה לְאִמְרֵי פִי. כִּי זָרִים קָמוּ עָלַי וְעַרְצִים בְּקִשׁוֹ נִפְשִׁי לֹא שָׁמוּ אֱלֹהִים לְנַגְדָם סֵלָה.

יהושע טו, נה: מעון פרמל וזיף ויוטה.

דברי הימים א ב, מב: ובני כלב אחי רחמאל, מישע בכרו הוא אבי זיף

ירושלמי סנהדרין, ב, ג: א"ל מרי דוד אנא מה עבדית? בניי מה עבדון? בעירי מה עבד? אמר לה: מפני שקילל מלכות דוד. אמרה ליה ומלך אתה?! אמר לה ולא משחני שמואל למלך?! אמרה לו עדיין מוניטה דמרן שאול קיים!

מדרש תהילים, שוחר טוב, מזמור נג: אמר ר' שמואל, טובה היתה אביגיל לדוד מכל הקורבנות שבעולם. שאילו עשה אותו מעשה שחשב לעשות לנבל, אילו היה מקריב כל קורבנות שבעולם לא היו מכפרים לו, והיא באתה אליו ומילטתהו. הוי "למנצח על מחלת", שמחלה לו כשם שהקורבנות מוחלין. אמר הקדוש ברוך הוא תבוא הטובה ותהיה לטוב, וילך הרע ברעתו. אמרה לו אביגיל לדוד: אדוני דוד, אם יבוא הדין הזה לפניך מה אתה עושה? אם ילך עני ויאמר לבעל הבית עשה עמי צדקה ותן לי פת אחת ואינו נזקק לו, והעני נופל עליו והורגו, אם הם באין אצלך לדין מה אתה עושה? ואתה מפקפק בדבר ואין אתה יכול להוציאו מפיך. והן אומרים לא עשה כן לנבל שלא נתן לו ואת מפקפק? שכן הוא אומר "ולא תהיה זאת לך לפוקה", אל תפקפק בפיך ואל תאמר בשביל שאני מלך אין אדם מוכיחני. הוכח אתה לעצמך. וכן הוא אומר: "התקוששו וקושוו" (צפניה ב, א). אם תרצה לקשט את אחרים – קשט עצמך תחילה ואחר כך קשט אחרים.

לבו: ולבן הלך לגזז את צאנו ותגנב רחל את התרפים אשר לאביה. [בראשית לא, יט]

נבל: ואיש במעון ומעשהו בכרמל והאיש גדול מאד ולו צאן שלשת אלפים ואסף עזים ויהי בגזז את צאנו בכרמל

עשיו: וישא יעקב עיניו וירא והנה עשו בא ועמו ארבע מאות איש" (בראשית לג, א).

דוד: וינעלו אחרי דוד כארבע מאות איש"

יעקב: "קח נא את ברְכְתִי אֲשֶׁר הִבַּאת לְךָ (בראשית לג, יא).

אביגיל: "ועתה הברכה הזאת אשר הביא שפחתך לאדני" (כז).

יעקב: "והוא עבר לפניהם וישתחו ארצה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו" (בראשית לג, ג).

אביגיל: "ותרא אביגיל את דוד ותמהר ותגד מעל החמור ותפל לאפי דוד על פניה ותשתחו ארץ" (כג).

בראשית רבה, פרשה סג: וכיוון שראה שמואל את דוד אדמוני, דכתיב: "וישלח ויביאהו והוא אדמוני", נתיירא ואמר: אף זה שופך דמים כעשו! אמר לו הקדוש ברוך הוא: "עם יפה עיניי". עשו מדעת עצמו הוא הורג, אבל זה מדעת סנהדרין הוא הורג.